Sanna Syri, Aalto-yliopisto
4.10.2024

Lausunto HE 119/2024 vp Hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta

Kiitän lausuntopyynnöstä ja tuon esiin seuraavat näkökohdat:

Yleistä taustaa ehdotukselle

EU:n hiilidioksidin päästökauppa (ETS) suuren mittakaavan energiantuotannolle ja teollisuudelle on käynnistynyt vuonna 2005 ja se on ollut hyvin toimiva ja tehokas instrumentti. Tähän päästökauppaan kuuluvien laitosten päästöt ovat vähentyneet tehokkaasti. Päästökaupan hintataso oli hyvin alhainen vuoteen 2018 asti. Sen jälkeen hintataso on noussut erittäin merkittävästi, ja vuodesta 2021 alkaen nykyhetkeen hinta on ollut välillä 60–100 €/tonniCO_2. Tämä nykyinen hintataso ohjaa merkittävästi sekä energiantuotantoa että siihen kuuluvaa teollisuutta vähäpäästöisiin vaihtoehtoihin.

Liikenne, maa- ja metsätalous, jätehuolto ja rakennusten erillislämmitys ovat tähän asti olleet kansallisen sääntelyn alla, siten että EU:n ilmastopäästöjen vähennystavoitteissa on määritelty kansalliset sitovat velvoitteet vähentää näiden sektorien päästöjä. Suomelle määritellyt kansalliset velvoitteet ovat olleet EU-maiden tiukimpien joukossa. Sekä liikenteelle että rakennusten erillislämmitykselle on tyypillistä, että toimet ovat usein verraten kalliita ja toimijoita on erittäin suuri määrä (esim. autojen omistajat, rakennusten omistajat). Nämä seikat huomioiden tässä lailla toimeenpantava direktiivi fossiilisen polttoaineen jakelun erillisestä päästökaupasta kohdistuen tähän kansallisen sääntelyn sektoriin on tarpeellinen EU-tason instrumentti, joka varmistaa koko EU:n alueella tietyn tasoiset toimet tämän päästökaupan hinnan ohjaamana.

Tämän päästökaupan toteuttaminen uutena päästökauppajärjestelmänä

Suomen neuvottelutavoitteen mukaisesti fossiilisten polttoaineiden jakelun päästökauppa toteutetaan uutena päästökauppajärjestelmänä, joka tulee toimimaan erillään v. 2005 alkaneesta suurten laitosten EU-tason päästökaupasta (ETS). Tämä uusi päästökauppajärjestelmä kattaa tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen lisäksi päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden sekä rakentamisen. Toteuttaminen erillisenä järjestelmänä on järkevää ja varmistaa sen, että suurten laitosten päästökaupan ETS:n toiminta jatkuu tehokkaana. Näitä kahta järjestelmää voidaan jatkossa myös ohjata erikseen riippuen mm. ilmastopolitiikan tulevaisuuden tiukentamistarpeista.

Tämän päästökaupan kohdentaminen polttoaineen jakelijoille

Tämän päästökaupan kohdentaminen polttoaineen jakelijoille on kannatettava tapa toteuttaa tämä päästökauppa. Polttoaineen jakelijoita on rajallinen määrä, jolloin käytännön toimeenpano on suoraviivaisempaa.

Tämän päästökauppajärjestelmän vaikuttavuus EU-tasolla

Eri EU-maissa on hyvin erilaiset verotasot näiden sektorien polttoaineen käytössä, ja tämä järjestelmä varmistaa hiilidioksidipäästön EU-tason hinnoittelun. EU:n tasolla tämä on tarpeellinen ja tervetullut taloudellinen mekanismi vahvistamaan siirtymää pois rakennuskohtaisesta lämmityksestä fossiilisilla polttoaineilla, ja tämä kohdistuu Keski- ja Etelä-Euroopassa merkittävästi Suomea laajemmin rakennusten lämmitykseen. Tämä järjestelmä voi vauhdittaa Keski- ja Etelä-Euroopan siirtymää maakaasu- ja öljylämmityksestä mm. lämpöpumppuratkaisuihin.

Tämän päästökauppajärjestelmän vaikutuksista Suomessa

Suomessa rakennusten lämmityksessä kaukolämpö on yleisin ratkaisu. Rakennuskohtainen fossiilisten polttoaineiden käyttö on melko vähäistä sekä vähenemässä edelleen. Tuki öljylämmityksestä luopumiseen on ollut Suomessa menestyksekäs toimi. Tämä järjestelmä tuo taloudellisen lisäkannusteen luopua öljylämmityksestä.

Suomella on haasteita saavuttaa olemassa olevat päästövähennysvelvoitteet sekä hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Suurimmat yksittäiset haasteet liittyvät hiilinielujen tasoon sekä liikenteen hiilidioksidipäästöihin. Myös tämä huomioiden tämä uusi päästökauppajärjestelmä on kannatettava. Tämän järjestelmän vaikuttavuus säädellään pääosin EU-tasolla päästöoikeuksien vähenemän kautta.

Kunnioittaen,

Sanna Syri
Energiatekniikan ja energiatalouden professori
Aalto-yliopisto, insinööritieteiden koulu
sanna.syri@aalto.fi